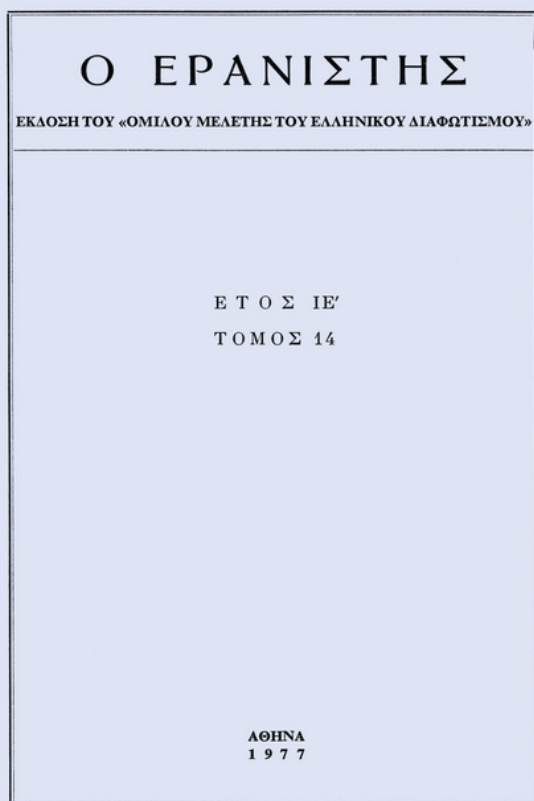

The Gleaner

Vol 14 (1977)

Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου»

Γιάννης Καράς

doi: [10.12681/er.372](https://doi.org/10.12681/er.372)

To cite this article:

Καράς Γ. (1977). Ένα αθησαύριστο έντυπο. Η «Επιστολή ενός Γραϊκού περί του εις Σμύρνην Γυμνασίου». *The Gleaner*, 14, 69–76. <https://doi.org/10.12681/er.372>

**ΕΝΑ ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΟ ΕΝΤΥΠΟ
Η «ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΙΝΟΣ ΓΡΑΙΚΟΥ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΙΣ ΣΜΥΡΝΗΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ»**

Προσθήκη στὴν «Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία» καὶ σχόλιο

*** Α 1591** — Ἐξαίρεσις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος, Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου. Ἔτος Β'. Τμῆμα Α. Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου. Πρὸς τὸν Α.Δ. εἰς Βιένναν. ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Ἀνάτυπο 0,250×0,392, σσ. 1-4. (Φωτοτυπικὴ ἀνατύπωση, ἐδῶ, στὶς σ. 73-76).

Καταλογογραφώντας τὴ βιβλιοθήκη ποὺ ὁ κύριος Ἀλέξ. Θ. Μπενάκης δώρησε τελευταῖα στὸ Κ.Ν.Ε. τοῦ Ε.Ι.Ε., εἶχα τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἔρθω καὶ πάλι σ' ἐπαφὴ μ' ἓνα σημαντικὸ κείμενο τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνα, μ' ἓνα κείμενο ποὺ, μὲ τὴ μορφή τοῦ αὐτοτελοῦς ἐντύπου, ἐλάνθανε ἀπ' τὴν «Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία» τῶν Γκίνη - Μέζα.

Πρόκειται γιὰ ἓνα ἔντυπο μὲ δική του σελιδαρίθμηση, 1 - 4, ἀνάτυπο ἀπ' τὸν Β' τόμο, ἔτος 1811-1812, τοῦ περιοδικοῦ Fundgruben des Orients (Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα) τῆς Βιέννης, σσ. 101 - 104 καὶ ποὺ ὁ Ν.Α. Βέης ἔκανε εὐχρηστο στοὺς μελετητὲς τῶν σχολικῶν πραγμάτων τῆς Σμύρνης ἀναδημοσιεύοντάς το ὁλόκληρο¹.

Ἡ «Ἐπιστολὴ» ἔχει τρεῖς ταυτόχρονες, σ' ἀπόσταση μερικῶν μόλις μηνῶν, ἐκδόσεις: στὰ «Ἀνατολικὰ Μεταλλεῖα», αὐτοτελῶς σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ τοῦ 1812²· στὸν τελευταῖο χωρὶς τίς πλούσιες ὑποσημειώσεις ποὺ τὴ συνοδεύουν στὶς δύο ἄλλες δημοσιεύσεις τῆς.

Διακρίνουμε ἀπ' αὐτὸ καὶ μόνον τὸ στοιχεῖο, μιὰ προσπάθεια πλατιᾶς προβολῆς, ἀπὸ μέρους τοῦ στρατοπέδου τῶν κοραϊστῶν, τῆς νέας, νεωτεριστικῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα σὲ μιὰ περίοδο διαμάχης μεταξὺ τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Σχολῆς, διαμάχης γιὰ τὴν ἐπιβολὴ ἑνὸς νεωτεριστικοῦ πνεύματος, ἑνὸς πνεύματος ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς παιδείας μὲ βάση τὰ δεδομένα ποὺ ἔρχονταν ἀπ' τὴ «φωτισμένη

1. Βλ. Ν.Α. Βέης, *Συμβολὴ εἰς τὰ σχολικὰ πράγματα τῆς Σμύρνης*, «Μι-

κρασιατικὰ Χρονικά» τ. Α', 1938, σσ. 210 - 217. 2. σσ. 30 - 34.

Ευρώπη». Γι' αυτό και τὸ θέμα τοῦ παραλήπτη τῆς ἐπιστολῆς, που σημειώνεται μὲ τ' ἀρχικὰ «Α.Δ.» καὶ τοῦ ἀποστολέα ποῦ, στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα» καὶ στὸ ἀνάτυπο φέρεται ὡς «Β» καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ ὡς «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος», ἀποκτᾷ δευτερεύουσα καὶ μᾶλλον φιλολογικὴ σημασία. Δὲν θὰ ἐπιμείνω, γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγο, στὸ θέμα αὐτὸ καὶ περιορίζομαι σὲ ὀρισμένες μόνον σύντομες σκέψεις.

Ὁ παραλήπτης, ποῦ προφανῶς ἔχει γράψει καὶ τὶς ὑποσημειώσεις, πρέπει νὰ εἶναι λόγιος τοῦ κύκλου τῶν κοραϊστῶν, ἄνθρωπος μὲ πλατὺ πνευματικὸ ὀρίζοντα, μὲ μιὰ εὐρύτερη γνώση τῶν σχολικῶν πραγμάτων ὃχι μόνον στὴ Σμύρνη καὶ τὴν ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ στὶς Παρίστριες Ἡγεμονίες. Τὸ νῆμα αὐτὸ τῆς σκέψης μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει στὸν Δημήτριο Ἀθανασίου, ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, γνωστὸ ἀπ' τὶς ἀξιόλογες μελέτες ποῦ δημοσίευσε στὸν Λόγιο Ἑρμῆ, ἐγκαταστημένο ἀπ' τὶς ἀρχές τοῦ ΙΘ' αἰῶνα στὴ Βιέννη, ὅπου πρκακολούθησε μαθήματα φιλοσοφίας καὶ φιλολογίας. Ὁ Ν. Α. Βέης θεωρεῖ πὼς πίσω ἀπ' τὰ ἀρχικὰ «Α.Δ.» πρέπει νὰ κρύβεται ὁ Ἀναστάσιος Δουδοῦμης γνωστὸς ὅμως μόνον σὰν συνδρομητὴς διαφόρων ἔργων καὶ πωλητὴς βιβλίων, ἄνθρωπος ἄρα μικροτέρας πνευματικῆς ἀκτινοβολίας ποῦ οἱ γνώσεις του ἴσως νὰ μὴν τοῦ ἐπέτρεπαν νὰ γράψει τὶς ὑποσημειώσεις ἀλλὰ κι οὔτε νὰ εἶναι αὐτὸς πρὸς τὸν ὁποῖο θὰ ἀπεθύνονταν ἡ ἐπιστολὴ ποῦ γράφεται μὲ τὴ μορφή τῆς ἀπάντησης σ' ἐρωτήσεις τοῦ παραλήπτη γιὰ τὴ Σχολὴ τοῦ Κούμα καὶ τοὺς δασκάλους της.

Ὅσον ἀφορᾷ τώρα τὸν ἀποστολέα θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω κι ἐδῶ μιὰ διαφορετικὴ ἀπ' τὸν Ν. Α. Βέη γνώμη. Ἀλλὰ πρῶτα μιὰ παρένθεση: Στὸ ἐπόμενο δεκαπενθήμερο τεῦχος τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ³, δημοσιεύεται γράμμα τοῦ Κ. Μ. Κούμα, ἀναφερόμενο στὸ κείμενο αὐτό. Ἀπὸ τὴν πρώτη ἤδη φράση τοῦ γραπτοῦ αὐτοῦ τοῦ Κούμα, «τὴν ἀπὸ τὰ Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐξαίρεσιν περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου ἀνέγνωσα κατὰ ταύτας τὰς ἡμέρας», συμπεραίνουμε:

Πρῶτον ὅτι ἡ «Ἐπιστολὴ τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου», μὲ τὴ μορφή τοῦ ἀνάτυπου («ἐξαίρεσις») κυκλοφόρησε στὸν ἐλληνικὸ χῶρο ταυτόχρονα μὲ τὶς δύο ἄλλες καὶ ὅτι τὸ ἀνάτυπο αὐτὸ ἔχει ὑπ' ὄψη του ὁ Κούμας. Καὶ δεύτερον ὅτι ὁ ὅρος «ἐξαίρεσις» εἶναι ἀντιγραφὴ ἀπ' τὴν κεφαλίδα τοῦ ἀνάτυπου: «Ἐξαίρεσις τοῦ περιοδικοῦ συγγράμματος Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφομένου» κι ὃχι μετάφραση ἀπ' τὸν Κούμα τοῦ γερμανικοῦ ὅρου *Auszug* ὅπως ὑπέθεσε

ὁ Ν. Α. Βέης⁴ ὁ ὁποῖος φαίνεται πῶς δὲν εἶχε ὑπ' ὄψη του τὸ ἀνάτυπο.

Μὲ τὸ γραπτό του αὐτὸ ὁ Κούμας ἔρχεται νὰ ἐκθειάσει τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» πού τὸν θεωρεῖ «φιλογενέστατο καὶ καθ' ὑπερβολὴν ζηλωτὴν τοῦ φωτισμοῦ τοῦ γένους». . . «ἀξιέπαινον διὰ τὸν ἀγαθὸν ζῆλόν του», νὰ ἐπικυρώσει ὡς ἀληθῆ κι ἀκριβέστατα τὰ ὅσα λέγονται ἐκεῖ καὶ νὰ κάνει ὀρισμένες γενικεύσεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ σχολικὰ πράγματα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γενικὰ στὸν ἐλληνικὸ χῶρο. Αὐτά, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὰ γραφόμενα ἀπ' τὸν ἀποστολέα τῆς «Ἐπιστολῆς» ὅτι ἔφθασε στὴ Σμύρνη ἀπ' τὴν Ὁδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης καὶ τὶς ἀκριβεῖς λεπτομέρειες πού μᾶς δίνει γιὰ τὴ Σχολή, πρᾶγμα πού μαρτυρεῖ μιὰ μεγαλύτερη χρονικὴ παραμονή του ἐκεῖ, γεγονὸς τὸ ὁποῖο δὲν τὸ κρύβει κι αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ ἐπιστολογράφος, ὀδηγοῦν κι ἐδῶ τὸ νῆμα τῆς σκέψης στὸ ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἶναι μᾶλλον κάποιος δάσκαλος ἢ ὑποδιδάσκαλος τῆς Σχολῆς ἢ, γιὰτι ὅχι, αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ Κούμας. Ἐξ ἄλλου ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἐνισχύει ἔμμεσα τὴν ἀντίληψη αὐτὴ μὲ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀκριβῶς τὴν ἀποκρούει. Γράφει: «ἐπειδὴ δὲ ἐνδέχεται καὶ ἐδῶ καὶ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἄλλοι νὰ νομίσωσιν, ὅσοι τὴν ἴδωσι, γέννημα, ἢ ἰδικόν μου, ἢ τινος τῶν συναδέλφων μου διδασκάλων τοῦ Γυμνασίου, κρίνω διὰ πολλοὺς λόγους ἀναγκαῖον. . .». Ὅσο γιὰ τὴν εἰκασία τοῦ Ν. Α. Βέη πῶς ὁ «Β» μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ Ἀλέξανδρος Βασιλείου θεωρῶ πῶς ἔχει ἐναντίον της τὰ ἐξῆς: τὸ 1811 ὁ Βασιλείου δὲν ταξίδευσε ἀπ' τὴν Ὁδησσὸ μέσω Κωνσταντινούπολης στὴ Σμύρνη καὶ πόσον μᾶλλον δὲν παρέμεινε ἐκεῖ ἓνα μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα. Βρίσκεται τὴν περίοδο αὐτὴ στὴ Βιέννη. Ἐξ ἄλλου κι ἂν ἦταν ὁ Βασιλείου γιὰτι ν' ἀλλάξει τὸ «Β» τῶν «Ἀνατολικῶν Μεταλλείων» καὶ τοῦ ἀνάτυπου στὸ «ὁ φίλος σου Πολύκαρπος» τοῦ Λόγιου Ἑρμῆ ἐφ' ὅσον καὶ τὰ τρία ἐντυπα — ἀπ' τὰ ὁποῖα τὰ δύο μὲ τὴν ὑπογραφή «Β» — κυκλοφοροῦν περίπου ταυτόχρονα καὶ στὴν ἴδια πόλιν καὶ ἀπευθύνονται, κατὰ πρῶτο λόγο, στὸ ἴδιο κοινὸ πού θὰ τὸν εἶχε κιόλας ἀναγνωρίσει;

Βεβαίως, ὅπως τονίσαμε καὶ παραπάνω, τὸ ὅλο θέμα τοῦ ἀποστολέα (ὅπως καὶ τοῦ παραλήπτη) εἶναι περισσότερο φιλολογικὸ καὶ λιγότερο οὐσίας. Κι αὐτὸ γιὰτι, ἄσχετα ἂν εἶναι δάσκαλος τῆς Σχολῆς τοῦ Κούμα ἢ ὁ ἴδιος ὁ Κούμας ἢ ἀκόμη ὁ Βασιλείου ἢ, κι ἀκόμη παραπέρα, ἂν εἶναι φτιαχτὴ ἢ «Ἐπιστολὴ» στὴ Βιέννη καὶ οἱ δημιουργοὶ της ἔβαλαν ἀπὸ κάτω τὸ Β(Βιέννη;) πού ὁ Γαζής, γιὰ λόγους πού δὲν

4. Ὡ.π., σ. 218, σημ. 3.

μπορούμε τώρα ν' ανιχνεύσουμε τὸ ἄλλαξε στὸν Ἑρμῆ, αὐτὸ ποὺ εἶναι βέβαιο εἶναι πὼς εἶναι γραμμένη ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ κύκλου τοῦ Κοραῖ ποὺ μὲ τὴν ταυτόχρονη τριπλῇ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», σὰν ἀνάτυπο, καὶ στὸν Λόγιο Ἑρμῆ, ἐπιθυμοῦν νὰ προβάλλουν μὲ κάθε μέσον τὸ νεωτεριστικὸ ἔργο ποὺ εἶχε ἀρχίσει, μέσα ἀπὸ μύριες δυσκολίες, νὰ παίρνει σάρκα καὶ ὅστ' αὐτὴ Σμύρνη (ὅπου τότε δίνονταν μιὰ καίρια μάχη μεταξὺ νέου καὶ παλίου) καὶ νὰ ὑπερφαλαγγίσουν, μὲ ἀλλεπάλληλες ἐκδόσεις, τοὺς ἀντιπάλους τους, ποὺ, ὅπως γνωρίζουμε, εἶχαν ἀρκετοὺς ὁπαδοὺς στὴν αὐστριακὴ πρωτεύουσα, ἀλλὰ καὶ γενικότερα στοὺς κύκλους τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ εἶχαν ἥδη ἐναντιωθεῖ στὸ πνεῦμα τοῦ νεωτερισμοῦ.

Τέλος, ἐκτὸς ἀπ' τὴν ἰδιαίτερη σημασίαν ποὺ ἔχει αὐτὴ καθ' ἑαυτὴ ἡ «Ἐπιστολή», ἡ δημοσίευσή της στὰ «Ἀνατολικά Μεταλλεῖα», θέτει ὑπὸ μελέτη καὶ ἓνα ἄλλο θέμα ποὺ δὲν εἶναι ἐδῶ ὁ χῶρος ἀλλὰ καὶ οὔτε πρόθεσή μας νὰ τὸ ἐξετάσουμε τώρα: τὸ θέμα τῶν ξένων ἐφημερίδων ποὺ οἱ Ἕλληνες τῆς Βιέννης διάβαζαν. Γιατὶ ἡ δημοσίευση τῆς «Ἐπιστολῆς» στὰ ἐλληνικὰ σὲ μιὰ ξενόγλωσση ἐφημερίδα δὲν στοχεύει ἀσφαλῶς τὸ ντόπιο ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς Βιέννης ἀλλὰ τὰ μέλη τῆς ἐκεῖ ἐλληνικῆς παροικίας ποὺ τότε ξεπερνοῦσαν τὶς 4.000⁵.

Γιάννης Καρᾶς

5. Ὁ Ν.Α. Βέης, ὁ.π., σ.σ. 193-195
δημοσιεύει κατ'ἀλόγον τῶν Ἑλλήνων

συνδρομητῶν καὶ συνεργατῶν τοῦ
"Fundgruben des Orients".

I

Εἰς αἵρεσις τοῦ περιοδικοῦ συγγραμματος, Ἀνατολικά Μεταλλεῖα ἐπιγραφουμένου.

Εἴς Β. Τμήμα Α.

Εἰς ἐπιστολὴν τινὸς Γραικοῦ περὶ τοῦ εἰς Σμύρνην Γυμνασίου.

Πρὸς τὸν Α. Δ. εἰς Βιένναν, ἐκ Σμύρνης τὴν 2 Μαρτίου 1811.

Δι' ἄλλης μου ἐπιστολῆς σ' ἐφάνερωσα περιστατικῶς τὸν ἀπ' Ὀδησσοῦ εἰς Βυζάντιον, εἰς καιρὸν χειμῶνος, δεκάημερον διάπλουν μου, τὴν ἐκεῖ τριήμερον διατριβήν, τὴν ἐδῶσε κατευθύνειν με, καὶ τὴν εἰς τὸν τόπον τούτων ἐπαρέστην με. Ἡ ἐπαρέστησις αὕτη δὲν ἤλαττώθη, φίλε μου, πανταπασιν εἰς τὴν ἑως τὰρα ἐντάλῃ διαμονῇ μου. Ὁ χειμὼν εἶναι ἔδω μετριώτατος, συγκρινόμενος μάλις πρὸς τὸν τῆς Ἀλβρίας, τῆς ὁκτίας καὶ ἡ ἀνοιξίς αὕτη εἶναι τῷ χειμῶνι τῆς Σμύρνης χειμῶνος ἀπὸ τῆς. Ἀντιπρόσωπος σήμερον ἡδὲλες φθόνῃς τὴν εὐτυχίαν μου, εἰς, βρεχόμενος ἴσως αὐτόν, ἡ χιονισμένη, ἡ τρέμων ἀπὸ τὸ ψύχος καὶ τὸν παγετὸν, ἐμάνθαις τίσιν ἐτρίφθησιν ἐγὼ, περιπατῶν εἰς τὴν παραθαλασίαν, παρὰ τὰς ἐκβολὰς τῷ Μέλῳσι τοταυτοῦ, πανήγυριν ὀφθαλμῶν ἔχων ὅποιαν αὐτοὶ ἡδέποτε ἔχετε. Ἡμέραι Ἀλκυονίδες, ἡ θαλάσσης λειοκύνων, ἡ γῆ κατάγραφος ἀπὸ ἀνθῶν, ἀμυγδαλέων εἰς τὴν καλλονὴν μετὰ τὴν ἀμύμητον πόσιν. Δάνδρα πόλλὰ καὶ παντοδατὰ, τὰ μὲν φαῖθαλῃ, τὰ δὲ ἡδὴ μετὰ ἀνθῶν σολιζόμενα, καὶ ἐκ μέσων αὐτῶν λιγυρὰ ἀνθῶν ἄσπετα. Αἱ δὲ ἀπάλαι τῷ ξέφωτι τινὶ, συμμέτρως ἀναψύχουσαι τὸ ποιεῖν, ἄλλοι ἀποδεικνύουσι τὴν τῷ λαμπροτάτῃ ἡλίου ἀκτίνα. Καὶ ἡ ἐκ τῆς ἀφθονίας δὲ κατὰ ταύτην τὴν χώραν ἡδὴ δὲν εἶναι ὀλίγη. Ἐδῶ εὐρίσκεις πολλὰ καὶ καλὰ, ὅσα τρέφει γῆ καὶ θάλασσα. Πρὸ πάντων ὅμως μ' ἐνφραίνει τὸ τῶν ὁπωρῶν γένος, αἱ ὅσαι θαυμασίως προλαμβάνουσι τὸν συνήθη τῆς καρπογονίας ἐκάστου καιρὸν. Παρήλθον ἡδὴ ἡμέραι ὑπὲρ τὰς τριάκοντα, ἀφ' ὧν ἔραγον καίμας χλωρῶς καὶ καλῆς. Μετὰ παρηγοροῦσι δὲ εἰς ὑπερβολὴν καὶ τὰ χρυσοῖδη ἔκδοκαλα, καὶ αἱ ἀφύλακτοι, τὰς ὅσας ἔχεις νομίζεις, ὅτι τὰρα ἰδρύσαντο ἐκ τῆς ἀμείνου οἱ πωλοῦντες. Ταῦτα, φίλε, συντόμως τὰ κατ' ἐμὲ.

Οἱ δὲ διδασκαλοὶ, ὅ, τε Κ. Μ. Κούμας καὶ ὁ Οἰκονόμος, περὶ τῶν ὁποίων κυρίως καὶ μῆθις ἐρωτᾷς, ἐξ ἀκολουθοῦσι, τὴν ὅποιαν κατὰ τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἔρχισαν πολλῶν καὶ καλῶν μαθημάτων διδασκαλίαν εἰς τὸ ἰδιαιτέρον μὲν τῷ Κέμα λαγόμενον, κυρίως δὲ ἐν κοινῇ τῆς Σμύρνης Γυμνασίου, ὡς παρὰ τῆς κοινῆς συνεισφορᾶς τῶν Σμυρναίων καὶ τινῶν εἰς Σμύρνην παρεπιδημούντων φιλικῶν φιλοτίμως συντηρούμενον. Λέγεται ἰδιαιτέρον πρὸς ἀντιδιαβολὴν τοῦ μόνου ἐνιαυτοῦ ἕνα διαρκέσαντος κοινῶς Γυμνασίου, τὸ ὅσον διδασκαλίας ἐκείνου ὀφθαλμῶς, καὶ ἡ σκευὴ τινῶν κατήργησεν, ὡς παρὶ τῶν, ἀφ' οὗ σώζεται ἡ ὑπὸ τὴν ἐπιστολὴν τῷ διδασκάλῳ Χρυσάνθῳ παλαιὰ Σχολή. (α)

Τὸ νόμιμον εἶναι, ὅτι οἱ τότε καταβούντες τῷ Γυμνασίῳ καὶ ἀποκαλοῦντες τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν μαθηματικὴν ἀληθείαν διδασκαλίας, καὶ γυμνάσματα τάχα ἀσμεθίζοντες εἰς τὴν παρῶσαν τῷ ἔθνει πολιτικὴν κατάστασιν, διὰ τὰ καταβάλλουσι διὰ τῶν τοιούτων σικκιφιστῶν τὴν ἀντικατασκευασμένην πρεσβύτητα, τὴν καὶ τὸ Γυμνάσιον συνεισφάσκει, οἰκιστὴς πανταχόθεν διὰ τὴν τοιαύτην κακότητα καὶ ἀσέβειαν τῇ Ἑλληνικῇ ὀνόματι κατάργησιν, ἄδουσι παλινθῶν, καὶ ἔφεραν εἰς τὴν παλαιὰ Σχολὴν διδασκαλίας φιλοσοφίας καὶ μαθηματικῆς τὴν Θεοφίλον, (β) μαθητὴν τῷ Βενιμίν, τελειοποιούντα εἰς Ἱταλίαν καὶ εἰς Παρίσιον. Ταῦτα εἶναι τὰ ἀκταλέσματα τῆς ἐνεργημένης ἀναγεννήσεως τῶν Γραικῶν! Ταῦτα ἡ τῷ κοινῷ γνῶμῃ (l'esprit public) τὴν ἐπὶ τὴν βίβλιν ἐκαστος καὶ σέβεται.

Μὴ νομίζεις δὲ, ὅτι ἡ σύστασις τῷ Θεοφίλῳ εἰς τὴν παλαιὰ Σχολὴν φέρει τινα καλῶσαν εἰς τὸ ἰδιαιτέρον τῷ Κέμα Γυμνασίῳ διότι εἰς τὸτο φησὶν, ὡς καὶ πρότερον, ὑπὲρ τὴν 150 μαθητῶν. Καὶ μὲν Κέμας διδάσκει ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1810 τὴν Φυσικὴν ἐκ τῆς ὑπ' αὐτὴν ἐκδόσεως Σειρᾶς τῶν Μαθηματικῶν καὶ Φυσικῶν Ἱεραρχαίων, καὶ τὴν Μεταφυσικὴν τῷ Σοφίῳ εἰς τὴν τῷ δευτέρῳ ἐνιαυτῷ τὰ φιλοσοφικά μαθήματα ἀκροαμένους, ἐπὶ ταῖς Στοιχείαις τῆς Μαθηματικῆς εἰς κλάσιν μαθητῶν ἄλλων. Ὁ δὲ Οἰκονόμος (γ) δὲ μὲν κλάσιν μαθητῶν, ἀρχομένους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διδάσκει Θεοκλῆδην καὶ Ἡρόδοτον καὶ τὴν Παρὰλλήλους Βίβλιν τῷ Πλατάρχῃ ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐκδόσεως τῷ δαιμονίῳ Κερζῇ, βοηθεῖ δὲ καὶ τὴν παρὰ τῶν ἐπὶ τῆς γλῶσσης, διδάσκων τὴν τῷ πρώτῳ ἐνιαυτῷ τὰ φιλοσοφικά ἀκταλέσματα, Λογικὴν καὶ Γεωγραφίαν, τὴν δὲ μεγαλητέρας ἐκ τῶν μαθητῶν διδάσκει τρεῖς τῆς ἐβδομάδος τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἐρμηνεύει εἰς αὐτὴς κατὰ τὸ παρὸν τὴν Βίβλιν Κερζῇ.

ηγή Νέωτος. Τὸς δ' ἄλλας μαθητὰς, κατὰ βαθμὶν τῶν διδασκάλων, διδασκῶν ἐρεῖν τέσσαρες ἐποδόσκαλοι, Ἀπολλῶν Σμερναῖος, Ἰωάννης Πελοποννήσιος, Ἀλεξάνδρος Ἰστανδῖος, καὶ Δημήτριος Θεσσαλός. Πρὸς δὲ τὸς μικρὰς μαθητὰς διδασκῶνται ἅπασι τῆς ἐθνομᾶτος, παρεκτὸς τῆς ἱερᾶς κατηχρίσεως, καὶ πρακτικῆς διδασκῶν τῶν Γεωγραφικῶν πινάκων, μάλιστα τῆς Ἑλλάδος, συνδεδεμένη μετὰ τῆς ἐπιτομῆς τῆς ἱστορίας αὐτῆς, μεταφρασθεῖσαν καὶ ἐκδοθεῖσαν εἰς εἶδος χαρτοκαρτῶν ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Βασιλείου εἰς τὴν Αὐστριακὴν Βιέννην κατὰ τὸ 1807 ἔτος.

Εἰς τὰς ἀναγνώσεις συρρέουσιν πάσης τάξεως ἄνθρωποι, καὶ πολλοὶ τῶν ἀλλογενῶν ἑσπεριῶν, καὶ τινες τῶν πρῶν συνεργησάντων εἰς τὴν καθάρσει τῆς Γερμανίας τῆς κοινότητος. Πολλοὶ δὲ τῶν μαθητῶν περικύπτουσι θαυμασίως, μάλιστα περὶ τὴν σύνθεσιν τῆς σημερινῆς ἡμῶν γλώσσης (δ). καὶ ἂν οἱ Σμερναῖοι δὲν ἀπεκλύδαται συνεισφέροντες διὰ τὴν συτήρησιν τῆς Γερμανίας, εἶναι ἐλπίδες ἘΚ ΤΗΣ ἸΩΝΙΑΣ ΝΑ ΛΑΛΨΗ ΠΑΛΙΝ ἈΔΡΟΤΕΡΟΝ ΤΟ ΦΩΣ Εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Τὴν διδασκαλίαν τῆς Φυσικῆς συνδίδουσιν πολλὰ πειράματα διὰ τῶν ἀξιολογωτέρων τῆς Φυσικῆς καὶ Μαθηματικῆς ὁργάνων. Παρεκτὸς δὲ τῶν μαθητῶν, ὑδονόμενοι καὶ ἄλλοι τῆς Σμύρνης κάτοικοι γὰ βλάπτουσι τοιαῦτα περιέργῃ πράγματα, ὅσας γίνεται ἀξιολογῶν τι πείραμα, συντρέχουσι τότε, ὅσες δὲν χωρεῖ ἡμεῖς ἅλη τῇ Γερμανίᾳ Στοά. Κατὰ τὴν καὶ Ἰωνιαρίᾳ, ἐπειδὴ ἐγένετο λόγος περὶ τῆς τοῦδατος ἀναλύσεως, συνῆλθον πλῆθος πολὺ, καὶ ἶδον με θαυμασμοῦ τὰς ιδιότητας τῆς ὑδρογονικῆς ἀέρος, ἐνὸς τῶν φυσικῶν μερῶν τοῦ ὕδατος, καὶ μετ' ὀλίγας πόλιν ἡμέρας ἐξέστησαν, ἰδόντες τὰς τῆς ὑδρογονικῆς, καὶ ὅτι χαλκὸς ἐμβληθεὶς εἰς αὐτὸν, ἐκείνη τάχιστα μετ' ἐκπομπῆς καὶ ταχυτάτην φλόγα.

Εἰς τὰς πρὸ ὀλίγου γενομένας δημοσίας ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν, παρεκτὸς πολλοῦ κλήθους τῶν κατοίκων τῆς πόλεως ταύτης Γραικῶν, παρεβύθη πολλὰ καὶ ὁ τῆς Αὐστριακῆς αὐλῆς Ἰππότης κύριος Ραβὲ (ἀνὴρ σφοδρὸς, καὶ περὶ τὴν Μαθηματικὴν μάλιστα δόκιμος) καὶ προβαλὼν τινὰς Μαθηματικὰς καὶ Μηχανικὰς ἀπορίας, ἔλαθεν ἐντελὺς ἱκανοποιητικὰς ἀποκρίσεις καὶ λύσεις, καὶ ἐθαύμασε τὴν ἐμπειρίαν τῶν Γραικῶν νεανίσκων.

Λυπεῖται ἡδὴ ὁ Σμύρνης, σεραμένη τὸν ἠθύναντα Ἰππότην, διαβάσαντα εἰς τὴν Αὐστριακὴν Ἰπποτίαν Ἰασίαν, ἄνδρα καλοφρόνων καὶ φιλόκαλον, δαίξαντα καὶ πρὸς τὸ ἰδιαιτέρον τῷ Κέμα Γερμανίᾳ ἐξαιρετὸν ἔσσαν καὶ ὑπεράσπισιν* ἐλπίζει ὅμως καὶ ἡ πόλις εἰς τὴν Γερμανίαν, ὅτι θέλουν εὖρεϊ παρομοίᾳ προτερήματα καὶ διαθέσιν εἰς τὸν ἀνδρῶν τῶν.

Μετὰ τὰς ἐξετάσεις τῶν μαθητῶν ἐξαφωκώθησαν παρὰ τῶν ἐνδοκίμησάντων λόγους ἀρετῆς καὶ εἰς ὕψος Κορινθίων, καλῶς συντεταγμένοι, σκοπὸν ἔχοντες τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς τὸν ἔπαινον, ἐπὶ δὲ ἐγκρίσιν τινα, οἷον Σωκράτης καὶ Σμύρνης, ὅχι ἀγνή. Ταῦτα δὲ ἤρσαν εἰς τὴν παρέντα τὸσον, ὥστε ἐγένετο κρέτος χειρῶν πόλις, ὡς εἰς θέατρον, καὶ πολλοὶ δὲ ἔπαινος τῆς παιδείας ἐκ τούτου κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν.

Μετ' ἐπὶ τὴν πόλιν μὲν ἐσεῖλες ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἐφημεριδοῦ σας περὶ τοῦ εἰς Βυζαντίον συσταθέντος Λυκείου, καὶ τὸ ἐκονομικὸν εἰς πολλὰς. Ἐπρόξενησεν εἰς ὅλους τὸς φιλοκλῆας μεγάλῃ χαρᾷ, εἰς δὲ τὰς τῆς ἐναντίας μεριδοῦς κατακλῶν. Ἐπρόξενησεν ἀντιγράφειν καὶ εἰς ἄλλα τῆς Ἑλλάδος μέρη. Εἶδε δὲ μνημόσυνον κατὰ δύναμιν καὶ ἄλλοι τὸν ἐνεργέτην τῷ γένει Ἰγνατίου! (ε). Ἰγνατίου!

B.

(α) Διὰ τὰ ἔχοντες ἰδεῖν καθαρωτέρῃ τῶν πραγμάτων, καὶ νὰ ἐξεύρῃς νὰ ἀπαντήσῃς εἰς τὰς συνοφανείας τινῶν, ἴσως καὶ αὐτοὶ καταβούντων κατὰ τῶν συνησάντων τὸ Γερμανίαν, καὶ θελήσαντων γὰ τὸ ἐνώσωσι μετὰ τῆς παλαιᾶς Σχολῆς, τὸ ποσοῦν οὐμίζουσι τινὰς ἀσυγχώρητον ἀμαρτίαν, μᾶλλον, φίλε, ὅτι ἡ παλαιὰ Σχολὴ ἐσυνέβη πρὸ πενήκοντα περὶ πέντε ἐνιαυτῶν. Ἰερὸς εἰς τις, ἀνὴρ πεκαυδευμένος καὶ καλοκἀγαθός, συνεργὸς ὀλίγους τινὰς εὐφρόν, ἐπρόκεινεν αὐτὴν ὑποκρινόμενος δὲ τινὰς τῶν καὶρῶν ἐκείνη λυμπίαν, ἔβλεπε τὴν Σχολὴν ταύτην ὑπὸ τῆς προστάσεως τῶν Βρετανῶν, ἐκείνης τέσσαρας αὐτόνομος ἐπιστάτης, καὶ ὁρατοῦσιν νὰ ἐκλέγῃνται ἀλλοθι διαδόχους, οἱ τε ἐπίτροποι καὶ οἱ διδασκαλοὶ ὑπὸ τῶν κατὰ καιρὸς προκατόχων αὐτῶν πληρεξουσίων. Ἐκώρυσε δὲ ταῦτα καὶ διὰ πατριάρχικων διαταγῶν τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας.

Ταῦτα λοιπὸν ἐπεραινόντο μέχρι τινὸς κατὰ τὴν πρόνοιαν τῆς συστάσεως, καὶ ὥσπου οὐκ ἦν Σχολὴ τῆς Σμύρνης, ὡς τι σύστημα κατὰ πάντα ἀνεξάρτητον ἐκ τῆς πόλεως. Κατὰ τὴν δὲ συμβῆσαν πυρκαϊάν ἡ οἰκδομὴ τῆς Σχολῆς ἐξηλείφθη* ἐξελίχθη δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ πρόσδοι. Ἐγενετο λοιπὸν παρὰ πολλὰ νῦν συνεισφορά, καὶ ἐκτίσθη ἡ Σχολὴ ἐκ νῦν λιθοκτίσις, ἐπικουρικῇ μὲν νέας προσόδους, καὶ ἐκπαιδὸν κατὰ καιροὺς δι' ἀφιερωμάτων τῶν ἀποθηκῶν τῶν καλοκἀγαθῶν ὁμογενῶν. Διωρίζουσιν ἐπὶ τούτῳ νὰ περιερχόμεναι καὶ δίσκοι εἰς τὰς ἐκκλησίας, διὰ τὴν αὐξάνουσαν αἰ πρόσοδοι τῆς.

Τοιοτρόπως οἱ Σμερναῖοι, λαβόντες τὸ ἐνδοξίμῳ παρὰ τῷ καλοκἀγαθῷ μακαρίτῳ Ἰερῶν, ἐδειξαν ὅτι τὸν πράξαν, ὅτι ἦσαν Ἑλλήνων παιδες, καὶ ἀξίον νὰ ἔχωσι κοινὴν τῆς πόλεως Σχολὴν* ἀλλ' ἡμέλειται νὰ τὴν ἐμμελῇσι καὶ εἰς βᾶσεις ἀναλόγους, μεταβάλλοντες τὰς παλαιὰς τῆς ἰδιαιτέρας ἐκείνης Σχολῆς διαδοχὰς, καὶ τὴν

δικαιῶν αὐτῶν. Ἡμελλόμενοι δὲ τόσον ἐπὶ αἱ διαδοχαὶ ἐκείνης, ὥς ἐπὶ τῶν τοσούτων ἐπιτρόπων, ἄρα καὶ τὴν Σχολὴν μόνος εἶς ἔτε ἔχοντας οἱ Διμογεροντες τῆς πόλεως, ἐξεργερέτες ἐκ τῶν Ἀντιγράφων τὰ συμπληρώματα αὐτῶν Κορᾶ Στιχαμῶν, ἐθέλοντες νὰ μιμηθῶσι τὰ καλά τῶν Χίων ἐ Κυδωνιστῶν, ἐπαύθησαν ἐπὶ τὴν Σχολὴν, ἐφροντίσαν νὰ τὴν φέρωσι εἰς κατάστασιν ἄξιον τῆς Σμύρνης, καταλείποντες αὐτὴν ὠφέλιμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐξήγησαν παρὰ τὴν μέχρι τότε δεσποτικῶς διοικητὸς τῆς Σχολῆς, ἐμὴν καταλειφθέντος ἐπιτρόπου, λόγους περὶ τῶν πεπραγμένων. Ὁ δὲ ἔφερεν εἰς μέσον τὰς πρὸ πολλῶν ματαιωθεῖσας διαταγὰς, ἐχειροτονήσας ἐκ τῶν οἰκείων τε συνεπιτρόπους, ἀνεκρίνισε τὴν εἰς ἄλλες καιρὸν ἐπὶ ἄλλας περιστάσεις προσκληθεῖσαν εἰς σύστασιν τῆς πρῆν Σχολῆς Βρετανικὴν προασίαν.

Ὁ ἴσχυος τῶν Βρεττανῶν δὲν ἤθελεν εἶδαι βέβαια ἔτε Βρεττανίς, ἔτε ἴσχυος, ἐὰν ἀπαφίξει, ἐπαρμύζει τὴν προσῶσαν εἰς τοιαύτην προασίαν τιμὴν. Ἡ πολυχρόνιος δυσυχία κατένευσε τῆς Γραικῆς νὰ ἔχωσι χρεῖαν τοιαύτης προασίας, ἐπὶ νὰ μὴ διακρίνωσιν, ὅτι εἰς οὐσίας ὀλίγους περισσείας ἐντιμότερον ἐ συμπεράμενον εἶναι εἰς ἑῶν ἐκαστοῦ νὰ συνηματῆται καθ' ἑαυτοῦ, προσαυτῶν οὐκ ἔχει ἐξωθεν.

Τοιοῦτοτρόπως, φίλε, προσηρμώθησαν αἱ παλαιαὶ διαταγαὶ εἰς νέα σύνγγραμμα, ἀπὸ ταῦτα συνεκρινόμεναι μὲν ἱκανὴν μὲν προθυμίαν διὰ τὸ καλὸν, χωρὶς ἱκανὴν ὅμως πρόνοιαν διὰ τὸ κοινὸν συμφέρον, ἐκάμει ἀναιρέτικων θεμιλίων. Ἐκ τούτου ἐγεννήθησαν αἱ νέα ταραχαὶ μεταξὺ παλαιῶν ἐ νέων Διμογερόντων, τῶν μὲν θελόντων τὸ κοινὸν νὰ γένῃ κοινόν, τῶν δὲ καταθώοντων νὰ μὴ ἀναιρέτωται τὰ ἐκ προγόνων ὀρθοτηθέντα. Συμπεριέκειντο δὲ, φίλε, ἡδὴ τίς τῶν δύο μερίων ἔχει τὰ περισσότερα δίκαια.

(β) Ὁ Κορᾶς ἐγνώρισε τὸν Θεόφιλον προσωπικῶς, ἐ φαίνεται, ὅτι τὸν εἶχεν εἰς ὑπόληψιν, τὸν δὲ Κέμαν γνωρίζει ἐκ τῶν οὐσίων ἐξέδωκε βιβλίον, ἐ τὸν κρίνει ἄξιον τῆς Σμύρνης Διδάσκαλον εἰς τὰ Προλεγόμενα τῶν Δόξων τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἐξείρεται λοιπὸν, ὅτι, ὡς φιλογενὴς, ἀγαπᾷ ἐ τιμῇ ἐ τῆς δύο· ἀς ἴδωμεν πῶς θέλει δικαιώσει ἐ αὐτοὶ τὴν φίλιαν τε, τιμῶντες τὴν γεννησάμενην ἐ θεοφειμένην αὐτῶν Μητρίδα (κατὰ τοὺς Κρήτας) Σμύρνην, ἐ φέροντες εἰς ὁμόνοιαν τοὺς συμβολίτας αὐτῇ Συμμεταίτες, διὰ νὰ συνήσωσι τὰ καλά, ἐ νὰ ἐισαχθῶσιν ἀληθῶς τὸ ἔθνος, φωτίζοντες ἐ πονηριότητος εἰς συνεμάρτυσιν τῶν καλῶν.

(γ) Ὁ Οἰκονόμος ἔτος, ὃς ἐκ Χαρισσάνης τῆς Θεσσαλίας ὁρμώμενος, εἶναι δεινὸς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν παιδείαν, φιλογενὴς μέχρις ἐνθουσιασμοῦ, ἐ ζηλωτὴς εἰς ὑπερβολὴν τῆς μέσης τῆ Κορᾶ. Παρὰ τὸ διδασκαλικὸν τε Γυμνασίον ἐπαγγέλλεται ἐκαστοὶν ἐπὶ ἑκάστην, ἐ ὡς ἱεροφάντης χάριτι ἐπὶ ἑκάστην, ἐκαστοῦ ἀνδραπόδου, ἐ μεταξὺ αὐτῶν τῶν ἀλλογενῶν Ἑυρωπαϊῶν πολλοὶ, συρρέουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ τὸν ἐκπύσωσι. Ὁ ἄνθρωπος ἔτος, χωρὶς νὰ διατρέξῃ αὐτὸ εἰς ἀλλοδαπὴν, ἔγχει ἐγκρατὴς διαφορῶν γλωσσῶν τῆς Ἑυρώπης, ἐ ἐπιστημονικῶς. Αἱ Ἀκαδημίαι, ἐ αἱ σφῶν τῆς Ἑωρώτης ἤθελον εἶδαι διὰ τὸ πνεύματός προσηφείσας σάφως πρὸς τελειότεραν ἐξάσκωσιν τῶν λαμπρῶν τε προτερημάτων. Πρὸ πολλῆ καταγίνεται εἰς τὴν ματαίωσιν τῶν Τραγωδιῶν τῆς Ἑυριπίδου. Εἶδε νὰ ἴδωσι ποτὲ τὸ φῶς τελειοποιηθεῖσαι.

(δ) Ὁ Κεῖμας ἡκολούθησε πρῶτος τὰς εἰς τὸν Ἡρόδοτον τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης τῆ Κορᾶ συρφετάς, καταγινόμενος ἐπιμελῶς εἰς τὴν χρῆσιν ἐ κενοσώμων τῆς συνήθους ἡμῶν γλώσσης. Ἦσαν βέβαια ἐ ὅσοις ἰκανῶς ἐκωπλισμένοι μὲ εἰδῶσιν τῆς προγενεῖς γλώσσης, ἐ μὲ κρίσιν διὰ νὰ συνεργήσῃ εἰς τὸ παρόντος μὲν περὶ τὴν εὐδοκίμησιν παρὰ πολλὰς ἄλλας μακαρονισὰς, μεγάλα φανταζόμενες ἐ ἐπαγγελματίας, ἐ δὲ εἶναι τῆς φαιρίας τῶν σφαλῶν νομίζοντες, ἐ λαγόντων, ὅτι ἀρκεῖ πρῶτα νὰ κενώσονται, ἐ εἶναι πρῶτον νὰ κινήσονται λιγέως ἐ καίνας Γραμματικῆς· ἀλλ' ὥναι πεπληροφορημένοι, ὅτι ὁ καλὸς συγκροτημένος ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἐπὶ τὴν ἐ λόγους ἔχων ἀναλόγως ἐδωλμένος. Τὴν αὐτὴν χρῆσιν ἐ ἐδωλμένον τῆς γλώσσης ἴδωμεν ὅτι ἐσύνεψε ἐ τὸ Λύκειον τῶ Βακωρείου. Τὸ τὴν προασίαν τῆ Ἰγνατίου ἐ τὴν ἀνηγμένην τῆ Βαυβαλάχης, ἐ μὲ μέσα ἀδρά, τὸ Λύκειον εἶναι βέβαια εἰς κατάστασιν νὰ κατορθώσῃ πολλὰ καλά. Εἶδε νὰ μὴ ἐπιβλέψῃ ἐ εἰς αὐτὸ ποτὲ βάσκανος ἐφαλμός, διὰ νὰ παραμεληθῶσιν. Ἀπὸ δὲ ἀπὸξ ριζώσῃ σὺν θεῷ, ἔχομεν χρῆσιν ἐλπίδας.

(ε) Ποία πόλις; ἐδυνάμην νὰ εἶπω, ποία ἐ κολοβὴ χώρα δὲν ἐδύνατο νὰ μιμηθῇ κατὰ τὴν κατάστασιν τῆς τῶ Βακωρείου; Τῆς τῶν Ἀρχιερέων δὲν ἐδύνατο νὰ μιμηθῇ τὸν Οὐγγερεβλαχίας Ἰσχυτίου; Οἱ περισσότεροι τῶν ἀνδραπόδων ὅμως προσηφείζοντο ἐν ἀμαρτίαις, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὅταν ἐλλείπωμεν τὴν χρεὺς μας, ἢ ἀγνῶμεν, ὅτι πολλὰς κατορθύνεται ἐ αὐτὰ τὰ ἀδύνατα φαινόμενα, ὅταν αἱ ἀνδραπόδοι προσπαθῶσι μὲ ὅλες τὰς τρέχουσας τὰς δυνατότητας. Ἐξ ἐναντίας ὅχι μόνον τὰ δύνατα καταλείπονται διὰ τῆς ἀμελείας, ἢ καταχρήσεως ἀκατόρθωτα, ἀλλὰ ἐ αὐτὰ τὰ ἐμπράκτως ἐνεργήματα, καταργεῖται. Τὸ Βακωρείον αὐτὸ εἶναι τὸ λόγῳ ἀποδείξει.

Ἡ εἰς Λύκειον ἡδη μεταμρφωθεῖσα αὐτὴ Σχολὴ ἦτο πρὸ πολλῶ πρὸς αὐτάρκειαν περικυλισμένη, διὰ νὰ γένῃ ὠφέλιμος. Ὅτε ὁ πρῶτος Οὐγγερεβλαχίας Διδάσκαλος εἶχεν εἰς αὐτὴν ἑμμελὲς ἐργάσασθαι, ἐ μετεχειρίζετο τὴν μακαρίτην διδασκαλίαν Λάμπρον, ἐ τὴν ἡδὴ κίχλην ἀρχιδιδασκαλεύοντα Βαυβαλάχην, τίς ἐ τὴν ἰσχυ-

ρεῖς ἐφωτίσθησαν εἰς αὐτὴν. Ὅτε δὲ αἱ περιβάσεις ἀπεμάκρυναν τὴν καλὴν ποιμένα, οἱ κυρίως χρεώσυντες καὶ ἐννοιάζονται τὴν ἐνδοξοτέραν εὐλὴν τῆς πατρίδος ταύτης, καὶ τὰ προμηθεύσαντες εἰς τὴν Σχολὴν πόρους, ἐὰν δὲν εἶχε, παρημέλει, ἢ ἐκαρπύετο ἰσως αὐτοὶ καὶ τὰς παρέσσας αὐτῆς προσόδους. Ὅθεν, μετὰ τὴν τελευταίην μάλισμα τῷ μακαρίτῃ Λάμπρῳ, κατήγγησεν ἡ Σχολὴ εἰς ἀδελφὴν κατάστασιν. Ἐξούτων δ' Ἰγνατίος καὶ ἀναλαβὼν τὴν φροντίδα, κατέστησε τὴν πρώην Σχολὴν Λύκειον.

Ἡ δὲ Σχολὴ τῷ Ἰασίῳ, ἔχουσα παρόμοια μέσα, ἐπειδὴ ὅτε Ἰγνατίου ἔχει προσέτιμην, ὅτε ἄλλων φιλοπατρίδα, ὅτε φαίνεται, ὅτε ἀκούεται. Τὶ δὲν ἐλπίζεται ἐκ μόνης τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Ἰγνατίου εἰς τὸ ὅποιον ἐδεμαλίωσε καλὸν;

Ἡ Σοφὸν γὰρ ἔν βύλευμα τὰς πολλὰς χέρας νικᾷ, καὶ μία γνώμη, λόγον ἔχουσα καὶ πειθῶ, τὰ κάλλιστα, καὶ ἡμέγιστα διαπράττεται τῶν κοινῶν. (Πλάταρ. Περὶ τοῦ εἰς πρεσβυτέρῳ πολιτευτέῳ).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα προφασίζόμεθα τὴν κρατύντας ἢ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι πολλὰς καὶ γινόμεθα ἡμεῖς αὐτοὶ τῆς κακίας αὐτῶν αἰτίαι. Τώρα σὺν θεῷ μᾶς λαιπεῖ καὶ ἡ πρόφασις αὐτῇ. τὸ κράτος ὅχι μόνον δὲν ἀπαγορεύει τὴν σύστασιν τῶν Σχολείων, τῶν Μαθημάτων, τῆς Τυπογραφίας κ. τ. λ., ἀλλ' αἰδανόμενον τὸ ἐξ αὐτῶν ὄφελος, καὶ μεταξὺ τῷ ἰδίῳ αὐτῷ ἔθνος τὰ συκαίνει, καὶ τὰ εἰρσκήμενα τῶν ὑψηλῶν διδασκαλῶν ὑπερασπίζεται, καὶ ἄλλα παρακινεῖ νὰ γίνονται. Τὸ αὐτὸ πράττει καὶ πολλοὶ τοπάρχαι. Εἰς τὸ Βυζάντιον αὐτοῖς ἐσύνησεν ὁ καλοῦσθαι πρὸς τὴν Μαρξὶς δι' αὐτοκρατορικῆς ψεύσεως τὴν εἰς Κερά Κεσμέ Σχολὴν. Ὁ τοπάρχης Θεσσαλονίκης προμηθεύεται πολλὰ φυσικὰ καὶ μαθηματικὰ ὄργανα. Εἶναι πασίγνωστος ἡ τῶν περιούριων ἡγεμόνων Ἰωαννίνων πρὸς τὴν ἐκείσε διδασκαλίαν καὶ Σχολεῖα εὐνοία.

Προφασίζόμεθα τὰ βαρὲα ἔξοδα τῶν πόλεων, καὶ τὰ ἐνὸς ἐκάστου ἰδιαίτερα. Τοιαῦτα ἔξοδα ἔκποτε δὲν ἐλλείπουν, ὁ τρόπος μόνον τῆς ἐξοδίσσεως διαφέρει, καὶ κατακαίνει ἢ ἐνδοξεῖ καὶ ἀνάλογα τῆς καταστάσεως ἐκάστη, ἢ ἀδοξεῖ καὶ ἄσωτα, καὶ ἢ ἀναγκαῖα καὶ σωτήρια, ἢ περιττὰ καὶ ὀλιόρρια. Ποία χώρα σιμὰ τῶν ἄλλων τῆς ἐξόδων δὲν δύναται νὰ συνεισφέρει καὶ τὰ χρειάζόμενα εἰς μισθὸν διδασκαλῶν, ἢ διδασκάλων, εἰς σύσταςιν βιβλιοθήκης, καὶ ἐκδοσιν βιβλίων, ἀναλόγως μὲ τὴν κατάστασιν καὶ ἐκτασίαν τῆς; Βέβαια ὕδαμα, ἀνδὲν ἔχει λύκος ἀντὶ ποιμένων, πρεσβύτες μωρὸς, ἀντὶ φρονιμῶν καὶ πολιτικῶν. Τίς τῶν Ἀρχιερέων δὲν δύναται νὰ μιμηθῇ τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνατίου; Βέβαια ὕδαμα, ἀνδὲν ἦναι μεταίεφρον καὶ ἀπολίτευτος, καὶ νομίζω, ὅτι αἱ λαμπροφροναί, ἢ αἱ ἱπποφροναί, ἢ αἱ λοιπαὶ πολυτέλειαι τῶν ὁμοίων περισσότερον, ἢ εἰς τὸ ποιῶν, ἢ εἰς ὅτις τὴν κρατύντας, παρὰ τὴν ἀρετὴν. Ἀλλ' ἴδομεν πάντοτε τὸ ἀναντίον, δηλαδὴ ἴδομεν τρέχον τὸ ποιῶν κατὰ τὴν τῶν εὐτελῶν ποιμένων ὅποιος δὴ ποτε τάξεως, σεμνολογῶν αὐτὸς καὶ εὐλαβούμενον, τὴν δὲ πολυτελεῖαν νὰ λογίζηται ὡς Τελώνια καὶ Φαρμακείας, ἢ Σατράπας, ὑπακοὴν ἰσως ἐξ ἀνάγκης, ἢ διὰ πολιτικὸν, ἀποτροφεύμενον δ' αὐτὸς ὡς λυμαιῶνας, καὶ καταφρονήτας τῆς εὐαγγελικῆς λιτότητος, καὶ τὴν ἀνθρωπότητα μὴ σεβομένης.

Καὶ οἱ κρατύντες δὲ αὐτοὶ, ἀνδέχονται διὰ τὸ πολιτικὸν τὴν πολυτελεῖαν τῶν Ἀρχιερέων, καὶ τὴν μεταχειρίζονται ὡς ὄργανα τῆς διοικήσεως, ἐνσωματίζονται ὅμως ἀσυγκρίτως περισσύτερον εἰς τὴν ἀληθινὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Εὐαγγελίου. Ὅλγα βέβαια εἶναι τὰ ἀναντία παραδείγματα, γινόμενα τυχὸν ἐξ ἀρετῆς παντάπασιν ἀτέγκτου καὶ ἀγνώσεως τὸ πρὸς καιρὸν πολιτεύεσθαι, ἢ ἐκ δεινῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὁποίας καὶ οἱ πολυτελεῖς Ἀρχιερεῖς σπανίως εὐτυχῶσιν.

Πολλὰ οἰκείως, νομίζω, ἐφαρμόζεται εἰς τὴν καλὴν Ἀρχιερεῖς τῶν Γραικῶν, τὴν καὶ τὸ ὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα τῶν λαογικῶν προσώτων ἀληθείς ποιμένας, ὅ, τι εἶπεν ὁ θεὸς Πλάταρχος περὶ τῶν ἀγαθῶν Βασιλέων. Ἡ καρπὸν μὲν γὰρ εὐφορίαν εὐκρασίαν ποιεῖ καὶ λεπτότης τοῦ περιέχοντος ἀέρος, τεχνικῶν δὲ καὶ φύσεων ἀγαθῶν ἀύξησιν εὐμέγεγνα, καὶ τιμὴ, καὶ φιλαρχονία Βασιλέως ἐκκαλεῖται. (Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης, ἢ ἀρετῆς βιβλ. Β').